

AZ IDŐRŐL

Régóta gondolom azt, hogy az idő valami különleges dolog, s ez a különlegessége nemcsak a tudomány szempontjából jelentős, mert negyedik dimenzióknak is szoktuk ugyan nevezni, de mégsem mozoghatunk benne olyan szabadon, mint a tér hagyományos három dimenziójában. Gyerekkoromban sok tudományos-fantasztikus regényt, elbeszélést olvastam. Talán ezek hatására is támadt egyszer olyan gondolatom, hogy ha majd feltalálják az időgépet, akkor Jézus Krisztus életét és szavait ellenőrizni lehet vele. Viszont akkor nem lesz értelme a hitnek, hiszen amit biztosan tudunk, azt tényként kezeljük, és nem „hiszünk” benne, és így az egész élet elveszti majd az értelmét, a tanúságtételt Istenről. Úgyhogy – gondoltam – ez a felfedezés akarva-akaratlanul is a világ végét okozná. Később már nem foglalkoztam ilyen komolytalan gondolatokkal. Aztán egyszer Hamvas Bélánál olvastam valahol, hogy az idő – kegyelem. Hogy miért? Ő nem részletezte, de én megpróbálom. Az idő, mint egy tölcsér, a választás lehetőségét hozza számunkra. Amíg van időnk, addig választhatunk, és változtathatunk életünkön. Hiszen mi a kegyelem? Az a lehetőség, hogy ha akarunk, léphetünk egyet Isten felé. Csikszentmihályi Mihály ezért is írja, hogy „előbb-utóbb az idő lesz legszükségesebb erőforrásunk”. Ha nincs már időnk, nincs lehetőségünk a választásra, akkor a kegyelemnek ebben a formájában már nem részesülhetünk. Az előbb a tölcsért emlegettem, annak is a jövőbe mutató nyitott, kúpos részét. És a tölcsér szára? Ez jelképezi választásaink sorozatát. És ebben nyilvánul meg a kegyelem másik arca: a múlton már nem tudunk változtatni. Az idő körülveszi, és jótékonyan beburkolja cselekedeteinket. Mint a borostyán a benne levő zárványt, amelyhez senki sem férhet már hozzá. Sokszor csüggednek, motiválatlannak érezzük magunkat. Úgy érezzük, életünket értelmetlenséggel múltattuk, ahelyett hogy értelemmel töltöttük volna meg. Ilyenkor látom kegyelemnek, hogy azt a borostyánba zárt kevés jót, amit tettem, már nem ronthatom el, nem érvényteleníthetem. Az idő „önmagamtól” is megóv engem. Amikor körbenézünk, mondjuk egy hegytetőről, ellátunk a horizontig, ahol – úgy mondjuk – az ég és a föld összeér. És ahol pillanatnyilag vagyunk a térben, ott mi köti össze az eget és a földet? Jó esetben mi magunk. Ahogy Weöres Sándor írja: „Alattad a föld, fölötted az ég, benned a létra.” Most pedig nézzünk előre és hátra az időben is! Vajon az idő horizontján, a múltamban és a jövőmben is összeér-e az ég és a föld? Attól függ, mennyi kegyelmet látok az életemben: hátrafelé „borostyánláncot”, előre felé pedig nyitott tölcsért.

* * *

Sokszor eszembe jutnak régi emlékek. Szépek, mint a vagy éppen egyedül átélt idillt. Bárcsak még most is tartana az a pillanat – mondom ilyenkor! Pedig ha belegondolok, a szépséget, az örömet a változásban találom meg. És a legnagyobb fájdalom az, ha a gyerek nem fejlődik, ha a házastársi kapcsolat megreked egy ponton. Az idill érzését nem a változatlanóság adja, hanem az, hogy visszanezve most már tudom: akkor megértettük a pillanat értelmét. Amit akkor cselekedtünk, annál jobbat nem is tehattünk volna. A borostyán szép, az ég és a föld összeér...

És most tegyünk egy kísérletet: Tudnék-e a jelen pillanatra is így gondolni – nemcsak évek múlva, hanem már most is? Érzem-e, értem-e, hogy most is azt teszem, amivel ennek a pillanatnak leginkább értelmet adhatok? Akár úgy is, hogy nem teszek semmit sem. Csodálatos érzés, amikor a jelent, amely rövidesen borostyánná válik, idillként tudom megélni. Amikor megértem, hogy az elégedettség, a meghittség nem egy régi, de mostanra elmúlt, elvesztett állapot, hanem itt van bennem, körülöttem – most is átélhetem, ha szabadon engedem magamban.

* * *

Negyvenéves korára az az ember, aki igazán akar valamit az élettől, nagyjából elérni azt. Anyagi, társadalmi egzisztenciát, családot. Birtokolja a világ egy kis részét, és ez az anyagi környezet a személyiségének egyfajta aurája, kiterjesztése lesz. Sokan ezután a múltjuk felé fordulnak. Megkeresnek régi barátokat, osztálytársakat, szerelmeket. Aki útban volt, vagy „rossz polcon”, azt az emlékek egy olyan szegletébe teszik, ahol jó társaságban lesz a környezetével. Mert az idő egy kis

részét is birtokba akarjuk venni, és kedvünkre alakítani, berendezni. Hogy jól érezzük magunkat benne, mint az otthonunkban.

* * *

Ahogy említettem, a tér három dimenziójában többé-kevésbé szabadon mozoghatunk. Nem úgy az időben. Türelmetlenül sürgethetjük múlását, vagy vágyhatunk egy pillanat örökkévalóságára. De gyorsítani vagy lassítani múlását, vagy „odébb tenni” magunkat, akár csak tíz perccel előre vagy hátra – mindegy nem vagyunk képesek. Lehetséges lenne, hogy akkor vagyunk a kegyelem állapotában, amikor teljesen átéljük az idő minden pillanatát? Amikor a jövő pont olyan ütemben válik jelenné, ahogyan azt mi magunk is kívánnánk? Kivételes alkalmakkor – biciklizés vagy úszás közben – elképzelem, hogy az időben ugyanúgy előrehatolok, ahogyan a térben; hogy teljes lényemmel átélem az idő jelen pillanatát, és ugyanúgy kívánom a következőt is. Az „idő szele” ugyanúgy borzolja testem, mint a levegő vagy a víz áramlása.